

PRIVREMENI ZASTUPNIK U PARNIČNOM POSTUPKU

Dr. sc. Jozo Čizmić, redoviti profesor
Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

UDK: 347.91/95(497.5)
Ur.: 9. veljače 2015.
Pr.: 9. ožujka 2015.
Prikaz

Sažetak

Privremeni zastupnik (curator ad litem) je zakonski zastupnik kojega stranci u postupku, ako su za to ispunjene zakonom propisane pretpostavke, postavlja sud, te koji stranku zastupa samo u postupku za koji je postavljen i čije ovlasti prestaju završetkom tog postupka, odnosno pod određenim pretpostavkama i prije toga. U radu je autor, pored objašnjenja pojma i uloge privremenog zastupnika u parničnom postupku, ukazao i na pretpostavke za postavljanje privremenog zastupnika, na to kome se može postaviti privremeni zastupnik, na prava i dužnosti privremenog zastupnika i njihov prestanak, na izdavanje oglasa o postavljanju privremenog zastupnika i na troškove privremenog zastupnika, te posebno na novine koje su u ovaj institut unesene novelama ZPP-a iz 2003. i 2013. godine.

Ključne riječi: *privremeni zastupnik, parnični postupak, curator ad litem, civil procedure*

1. UVOD

Institut privremenog zastupnika u parničnom postupku uređen je odredbama čl. 84. do 86. Zakona o parničnom postupku („Narodne novine”, broj 35/91, 53/91, 91/92, 112/99, 88/01 – čl. 50. Zakon o arbitraži, 117/03, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 43/13 - Rješenje USRH i 89/14 – OUSRH, dalje – **ZPP**).

Privremeni zastupnik (*curator ad litem, curator ad actum*) zakonski je zastupnik kojega stranci u postupku, ako su za to ispunjene zakonom propisane pretpostavke, postavlja sud, te koji stranku zastupa samo u postupku za koji je postavljen i čije ovlasti prestaju završetkom postupka, odnosno pod određenim pretpostavkama i prije toga.¹ Privremeni zastupnik je fizička, poslovno i parnično sposobna osoba iz kategorije zakonskih zastupnika, kojeg iznimno postavlja parnični sud samo provizorno i samo za određenu parnicu i to tijekom postupka pred sudom prvog stupnja.²

Ako su za to ispunjene zakonske pretpostavke, sud je dužan postaviti privremenog

1 Vidi DIKA, M. - ČIŽMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2000., str. 170.

2 Usp. ŠUMANOVIĆ, M., *Privremeni zastupnik*, rad objavljen u zborniku „Novote u parničnom postupku“, Organizator, Zagreb, 2003., str. 138.

zastupnika stranci po službenoj dužnosti,³ ali ne bi trebalo biti zapreke da to postavi i na prijedlog stranke. **Sud odlučuje na temelju prijedloga i zahtjeva stranaka, pa će i privremenog zastupnika postaviti stranci kada su za to ispunjeni zakonski uvjeti na prijedlog protivne stranke, na kojoj je i dužnost predujmljivanja troškova koji su za to potrebni.**⁴

Postavljanje privremenog zastupnika posebna je mjera u postupku koja je utemeljena na načelima ekonomičnosti i efikasnosti u postupku.⁵ Postupak u kojem parnični sud postavlja privremenog zastupnika ima karakter incidentalnog postupka koji se interpolira u pendentni postupak.⁶

Parnični sud postavlja privremenog zastupnika rješenjem koje donosi prvostupanjski sud. U pravilu rješenje donosi sudac pojedinac (arg. ZPP, čl. 41. st. 1.), osim ako se radi o sporu koji u prvom stupnju sudi vijeće, kada rješenje o postavljanju privremenog zastupnika donosi predsjednik vijeća ako se rješenje donosi tijekom pripremanja glavne rasprave do ročišta za glavnu raspravu (arg. ZPP, čl. 278. st. 1.) ili izvan ročišta za glavnu raspravu (ZPP, čl. 312. st. 1.), odnosno vijeće kada se rješenje o postavljanju privremenog zastupnika donosi na ročištu za glavnu raspravu.⁷

U pogledu mogućnosti ulaganja pravnog lijeka u praksi prvostupanjskih sudova i u pravnoj teoriji uočene su dvojbe o tome kakav karakter ima rješenje suda o postavljanju privremenog zastupnika. Prema jednima, protiv rješenja o postavljanju privremenog zastupnika, kao i protiv rješenja kojim se odbija prijedlog tužitelja za postavljanje ovog zastupnika, nije dopuštena žalba jer se radi o rješenjima koja se odnose na upravljanje postupkom,⁸ odnosno jer se radi o otklanjanju procesne smetnje.⁹ Naime, navedeno rješenje ima karakter rješenja o upravljanju postupkom, isto nema utjecaja na odluku o glavnoj stvari, ali omogućuje da se dođe u stadij odlučivanja o glavnoj stvari, te time predstavlja odluku suda kojom se otklanjaju procesne smetnje za postupanje po tužbi tužitelja, zbog čega žalba stranke protiv takve odluke nije dopuštena.¹⁰ Postoji i drukčije mišljenje prema kojemu rješenje o postavljanju privremenog zastupnika nije rješenje o upravljanju postupkom, te je stoga sud za takvo rješenje vezan (arg. ZPP, čl. 343. st. 3.), pa kako ZPP ne određuje izrijekom da žalba protiv tog rješenja nije dopuštena, proizlazi da se protiv rješenja o postavljanju privremenog zastupnika može podnijeti posebna žalba (ZPP, čl. 378. st. 1.). Štoviše, drži se da žalbu mogu podnijeti i stranke i postavljeni privremeni

3 Vidi ZUGLIA, S. – TRIVA, S., *Komentar Zakona o parničnom postupku*, Zagreb, 1957., str. 195.

4 U tom je smislu odluka Višeg trgovinskog suda Sr., Pž- br. 2050/06 od 9. studenoga 2006. godine.

5 Tako STANKOVIĆ, G., *Građansko procesno pravo, prva sveska, Parnično procesno pravo*, Niš, 2007., str. 196.

6 *Ibid.*, str. 195.

7 Vidi PRANČIĆ, V., *Privremeni zastupnik u parničnom postupku*, Hrvatska pravna revija, god. IV., 2004., broj 6, str. 96.

8 Tako POZNIĆ, B. – VRAŽALIĆ, M. – BAČIĆ, F., *Zakon o parničnom postupku*, Beograd, 1957., str. 72.

9 Usp. STANKOVIĆ, G., *Građansko procesno pravo, prva sveska, Parnično procesno pravo*, Niš, 2007., str. 196.

10 Rješenje Okružnog suda Banjaluka broj: 011-0-Gž-07-002198 od 27. 02. 2008.

zastupnik (u svoje ime ili u ime stranke), a žalba bi bila moguća i protiv rješenja kojim se odbija prijedlog tužitelja za postavljanje privremenog zastupnika.¹¹ Protiv rješenja o postavljanju privremenog zastupnika dopuštena je žalba samog privremenog zastupnika s obzirom na to da isti zbog svoga statusa u određenoj parnici nema mogućnost pobijati pravilnost navedene odluke žalbom na odluku o glavnoj stvari.¹²

Vežano uz stadij postupka, sud može stranci postaviti privremenog zastupnika odmah nakon primitka tužbe, i prije nego što je parnica počela teći (arg. ZPP, čl. 278.), tijekom parnice ako nastupe razlozi za postavljanje privremenog zastupnika (arg. ZPP, čl. 312.), nakon zaključenja glavne rasprave, tijekom roka za podnošenje žalbe protiv prvostupanjske presude odnosno rješenja, pa čak i kad drugostupanjski sud ukine prvostupanjsku presudu i vrati stvar prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje,¹³ a sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća ovlašteni su, nakon prethodnog ispitivanja tužbe izvan ročišta (pripremnog i za glavnu raspravu), bez održavanja rasprave odlučivati o postavljanju privremenog zastupnika.¹⁴

Iako bi se, teoretski gledano, za privremenog zastupnika mogla postaviti svaka parnično sposobna osoba, u praksi se za privremenog zastupnika najčešće postavlja odvjetnik. Odvjetnik je dužan prihvatiti funkciju privremenog zastupnika, osim ako bi postojali zakonom ili posebnim propisima određeni uvjeti za uskratru pravne pomoći (vidi Zakon o odvjetništvu, NN 9/94, 117/08, 50/09, 75/09, 18/11., čl. 9.)¹⁵. Vežano uz postavljanje drugih osoba za privremenog zastupnika, sud bi prije donošenja rješenja o postavljanju za privremenog zastupnika bio dužan pribaviti njihovu suglasnost.¹⁶

11 Tako PRANČIĆ, V., *Privremeni zastupnik u parničnom postupku*, Hrvatska pravna revija, god. IV., 2004., broj 6, str. 97.

12 Rješenje Okružnog suda Banjaluka broj: 72 0 P 002876 09 Gz od 26.02.2010. Podatak kod BUNDALO, T., *Stranke u parničnom postupku i njihovi zastupnici u praksi Okružnog suda Banjaluka*, http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=10&ved=0CFkQFjAJ&url=http%3A%2F%2Fwww.rs.ces.t.gov.ba%2Findex.php%2Fseminari%2Fseminari-2010%2F67-812banja-luka-aktuelna-pitanja-iz-prakse-na-podruju-okrunog-suda-banja-luka%2F202-materijal-tbundalo%2Ffile&ei=48ubVMXDCcPfywO5u4HICw&usq=AFQjCNFR_0ioF7wVkmnXoPG3t6hXE0swFA

13 Vidi POZNIĆ, B. – VRAŽALIĆ, M. – BAČIĆ, F., *Zakon o parničnom postupku*, Beograd, 1957., str. 71.

14 Tako M. DIKA, *O rješenju u parničnom postupku*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 33, 1991., br. 1, (2012), str. 50.

15 „(1) Odvjetnik je dužan pružiti pravnu pomoć stranci koja mu se obrati, a smije je uskratiti samo zbog razloga koje propisuju zakon, statut Komore i Kodeks odvjetničke etike.

(2) Odvjetnik je dužan uskratiti pružanje pravne pomoći: ako je on ili koji drugi odvjetnik koji je radio ili radi u istom uredu u istoj stvari ili stvari koja je s njome pravno povezana zastupao protivnu stranku ili obje stranke, dao im pravni savjet ili od njih primio uputu, ako je u istoj stvari ili stvari koja je s njome pravno povezana radio kao odvjetnički vježbenik kod odvjetnika koji je zastupao protivnu stranku, ako je u istoj stvari ili stvari koja je s njome pravno povezana radio kao sudac, državni odvjetnik ili kao službena osoba u upravnom ili drugom postupku, u drugim slučajevima predviđenim zakonom, statutom Komore i Kodeksom odvjetničke etike.“

16 Usp. PRANČIĆ, V., *Privremeni zastupnik u parničnom postupku*, Hrvatska pravna revija, god. IV., 2004., broj 6, str. 96. Vidi odluku ŽS u Zagrebu, Gž- 4802/97. od 27. siječnja 1998., ING Pregled sudske prakse, 1998-8-16. „Ne može se postaviti za privremenog zastupnika osoba koja nije dala pristanak da bude postavljena za privremenog zastupnika i dok se ne ispitaju i druge

U poredbenom pravu postoje rješenja prema kojima je izbor osobe privremenog zastupnika uređen na način da se on postavlja po redoslijedu s popisa odvjetnika koji sudu dostavlja nadležna odvjetnička komora, a sud je dužan poštivati redoslijed s popisa kada postavlja privremenog zastupnika. Na taj je način omogućena kvalitetna zaštita interesa stranke kojoj se postavlja privremeni zastupnik, a usto se znatno ubrzava postupak oko postavljanja privremenog zastupnika jer se u sudu već nalazi popis odvjetnika.¹⁷ Navedeni se popis objavljuju na internet stranici i oglasnoj ploči suda i nadležne odvjetničke komore.¹⁸ Skloni smo predložiti da se u nekoj od budućih reformi našeg parničnog postupka propiše također da se privremeni zastupnik postavlja po redoslijedu s popisa odvjetnika koji sudu dostavlja Hrvatska odvjetnička komora (nadležni zbor), a sud bi bio dužan poštivati redoslijed s popisa kada postavlja privremenog zastupnika. Na taj bi se način zajamčilo i osiguralo da stranke zastupa kvalificirani (privremeni) zastupnik, osigurala bi se objektivnost i transparentnost kod određivanja i postavljanja privremenog zastupnika, kao i ravnomjerna opterećenost odvjetnika koji bi obavljali funkciju privremenog zastupnika.

Privremeni zastupnici razlikuju se od zakonskih zastupnika koji se postavljaju na temelju zakona ili odlukom organa skrbi, a ne odlukom suda kao privremeni zastupnik. Od zakonskog zastupnika razlikuje se i po tome što njegova funkcija nije stalna i što su njegova ovlaštenja vezana samo uz određenu parnicu. Zakonskog zastupnika (skrbnika) stranci u pravilu postavlja organ skrbi. Upravo stoga sud samo iznimno i supsidijarno, uz ispunjenje određenih pretpostavki, smije stranci postaviti privremenog zastupnika. Mogućnost postavljanja privremenih zastupnika je supsidijarna jer sud samo supstituira u hitnim slučajevima organ skrbi, a primarna je zadaća upravo organa skrbi osigurati zaštitu prava i interesa subjekata koji to nisu u stanju sami učiniti.¹⁹

U parnici se privremeni zastupnik može postaviti samo ako je osoba tuženika poznata, odnosno po imenu određena, ali ne ako su kao tuženici označene nepoznate osobe, jer takve osobe i ne mogu imati položaj tuženika u parnici.²⁰

okolnosti, tj. hoće li osoba koja se postavlja za privremenog zastupnika imati mogućnost da pravilno zastupa interese svoga štićenika“. VSSr., Gž- 3567/78., podatak kod JANKOVIĆ, M. – KARAMARKOVIĆ, H. – JANKOVIĆ, Ž. – PETROVIĆ, D., *Komentar Zakona o parničnom postupku*, treće dopunjeno izdanje, Beograd, 1990., str. 126.

17 Vidi STANKOVIĆ, G., *Građansko procesno pravo*, prva sveska, Parnično procesno pravo, Niš, 2007.

18 „Ako se u toku postupka pred prvostepenim sudom pokaže da bi redovan postupak oko postavljanja zakonskog zastupnika tuženom trajao dugo, pa bi zbog toga mogle da nastanu štetne posljedice za jednu ili obe stranke, sud će tuženom da postavi privremenog zastupnika po redosledu sa spiska advokata koji sudu dostavlja nadležna advokatska komora. Spisak se objavljuje na internet stranici i oglasnoj tabli nadležne advokatske komore i suda. Prilikom postavljanja privremenog zastupnika, sud je dužan da poštuje redosled sa spiska“. Zakon o parničnom postupku republike Srbije, (Sl. glasnik RS, br. 72/2011, 49/2013 - odluka US, 74/2013 - odluka US i 55/2014.), čl. 81. st. 1.

19 Tako DIKA, M., *Privremeni zastupnik pravne osobe*, Privreda i pravo, vol. 32, 1993., broj 1-2, str. 60.

20 Odluka ŽS u Splitu, Gž- 3861/99. od 29. 11. 2002. (neobjavljena), podatak kod PRANČIĆ, V., *Privremeni zastupnik u parničnom postupku*, Hrvatska pravna revija, god. IV., 2004., broj 6, str. 95.

Privremeni zastupnik ne bi se mogao postaviti ni umrloj osobi, jer se protiv nje ne može voditi postupak. Iznimno bi se privremeni zastupnik mogao postaviti osobi za koju je neizvjesno je li živa. Takvom privremenom zastupniku ovlasti bi prestale ako bi se stranka ili njezin punomoćnik pojavili pred sudom ili kad bi centar za socijalnu skrb obavijestio sud da joj je postavio staratelja (arg. ZPP, čl. 85. st. 2.), odnosno proglašenjem takve osobe umrlom.²¹

Privremeni bi zastupnik mogao biti postavljen i umješaču uz odgovarajuću primjenu pravila o postavljanju takvog zastupnika stranci.²² Odredbe ZPP-a o stranačkoj i parničnoj sposobnosti te zastupanju stranaka na odgovarajući se način primjenjuju i na umješača (arg. ZPP, čl. 209.), pa bi sud, kada su ispunjene pretpostavke propisane odredbama čl. 84. ZPP-a, mogao i umješaču postaviti privremenog zastupnika.²³

Kako se pri postavljanju privremenog zastupnika vodi računa o istim okolnostima prema kojima se postavlja i zakonski zastupnik, ne bi trebalo biti zapreka da organ skrbi istu osobu postavi i za zakonskog zastupnika, tim prije što je ta osoba kao sudionik u postupku upoznata sa stanjem postupka i odgovorna je za ranije poduzete radnje.²⁴

Privremeni zastupnik stranke u parničnom postupku ne može imati zamjenu (iako i kada je privremeni zastupnik odvjetnik) jer ima status zakonskog zastupnika, a ne punomoćnika stranke kojoj je postavljen.²⁵

Pasivno ponašanje privremenog zastupnika i nepoduzimanje parničnih radnji u korist stranke čije interese zastupa predstavlja bitnu povredu odredaba parničnog postupka i povredu prava na pravično suđenje. Ako bi sud tuženiku u parnici postavio privremenog zastupnika iako za to nisu bile ispunjene zakonske pretpostavke, onemogućio bi mu da raspravlja pred sudom i time bi bio ostvaren razlog za ponavljanje

21 Usp. PRANČIĆ, V., *Privremeni zastupnik u parničnom postupku*, Hrvatska pravna revija, god. IV., 2004., broj 6, str. 998. Suprotno, postavljanje privremenog zastupnika tuženiku dolazi u obzir kada tužitelj, nakon što tijekom parnice tuženik umre, ne može utvrditi tko su tuženikovi nasljednici (VSH, Gž- 1488/99 od 16. 10. 1979., PSP 16/199.).

22 Vidi DIKA, M. - ČIŽMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2000., str. 170.

23 Tako PRANČIĆ, V., *Privremeni zastupnik u parničnom postupku*, Hrvatska pravna revija, god. IV., 2004., broj 6, str. 95.

24 Usp. JANKOVIĆ, M. – KARAMARKOVIĆ, H. – JANKOVIĆ, Ž. – PETROVIĆ, D., *Komentar Zakona o parničnom postupku*, treće dopunjeno izdanje, Beograd, 1990., str. 128.

25 "Ispitujući prvostupanjsku presudu, postupak koji je prethodio donošenju iste, navode žalbe I. i II.-tuženika, ovaj sud u odnosu na I.- tuženika ne nalazi da je sud prvog stupnja počinio bitnu povredu iz odredbe članka 354. stavak 2. točka 10. Zakona o parničnom postupku ("Narodne novine", broj 53/91., 91/92., 112/99., u nastavku ZPP-a) jer II.-tuženik i tužitelj nisu uredno zastupani, na koje povrede ovaj sud, kao drugostupanjski pazi po službenoj dužnosti. Kako je sud prvog stupnja u odnosu na II.-tuženika, kome je postavljen privremeni zastupnik sukladno odredbi članka 84. stavak 2. točka 4. ZPP-a, održao i zaključio glavnu raspravu sa zamjenikom privremenog zastupnika, koja je zamjena u suprotnosti s odredbom članka 85. stavak 1. ZPP-a, jer privremeni zastupnik u postupku ima status zakonskog zastupnika, nastupa osobno, te nema mogućnosti zamjene iako je privremeni zastupnik odvjetnik, nema mjesta primjeni odredbe članka 95. stavak 2. ZPP-a." Županijski sud u Vukovaru, broj: Gž-664/03-3 od 4. rujna 2003., Županijski sud u Vukovaru – Izbor odluka, 2004., str. 20.

pravomoćno završenog postupka iz čl. 421. st. 1. t. 2. ZPP-a.²⁶

2. POSTAVLJANJE PRIVREMENOG ZASTUPNIKA TUŽENIKU

2.1. Pretpostavke za postavljanje privremenog zastupnika

2.1.1. Pretpostavke za određivanje privremenog zastupnika utvrđene su odredbama čl. 84. ZPP-a.

Ako bi se tijekom postupka pred prvostupanjskim sudom pokazalo²⁷ da bi, prema ocjeni suda, redovan postupak oko postavljanja zakonskog zastupnika tuženiku trajao dugo, tako da bi zbog toga za jednu ili obje stranke mogle nastati štetne posljedice, sud je dužan tuženiku postaviti privremenog zastupnika (ZPP, čl. 84. st. 1.).

Da bi sud smio tuženiku postaviti privremenog zastupnika, trebaju kumulativno biti ispunjene sljedeće pretpostavke:

a) Parnični postupak treba biti pokrenut jer je postavljanje privremenog zastupnika radnja suda u parničnom postupku, pa potencijalni tužitelj ne bi mogao prije podnošenja tužbe tražiti od suda da potencijalnom tuženiku postavi privremenog zastupnika kako bi ga putem njega mogao tužiti.²⁸ Nema zapreke da tužitelj već u tužbi podnese prijedlog sudu da tuženiku postavi privremenog zastupnika.

b) Mora postojati neki od zakonom (primjerice) navedenih slučajeva u kojemu je sud dužan postaviti privremenog zastupnika (arg. iz st. 1. i 2.), ili moraju biti ispunjeni opći uvjeti za to da se nekome postavi zakonski zastupnik, odnosno skrbnik (za posebne slučajeve), što znači da se tuženik iz drugih razloga pored onih, primjerice navedenih ne može sam brinuti o svojim pravima i interesima. Postojanje općih uvjeta za postavljanje zakonskog zastupnika kao pretpostavka za postavljanje privremenog zastupnika nije izričito predviđena u FZPP-u, ali se podrazumijeva iz okolnosti da je nadležnost suda za postavljanje privremenog zastupnika supsidijarna (st. 1.), odnosno da na nju upućuju kazuistični naznačeni slučajevi u kojima je sud osobito dužan postaviti privremenog zastupnika.²⁹

c) Sud treba ocijeniti da bi redovni postupak postavljanja zakonskog zastupnika tuženiku dugo trajao. Bila bi dovoljna vjerojatnost takvoga zaključka.³⁰ Prvostupanjski sud nije dužan tuženiku postaviti privremenog zastupnika ako tužitelj ničim ne dokazuje niti čini vjerojatnim postojanje pretpostavki iz čl. 84. ZPP-a.³¹

d) Kad sud ocijeni da bi zbog toga (čekanja na to da se u redovnom postupku postavi

26 Odluka ŽS u Bjelovaru, Gž- 1528/04. od 29. studenoga 2004., IO VSH, 2/04-312.

27 Izraz „pokaže“ upotrebljen u ovom članku treba shvatiti u smislu „učini vjerojatnim“. ZUGLIA, S. – TRIVA, S., *Komentar zakona o parničnom postupku*, sv. 1., Zagreb, 1957., str. 195.

28 Vidi DIKA, M., *Građansko parnično pravo – Stranke, njihovi zastupnici i treći u parničnom postupku*, IV. Knjiga, Zagreb, 2008., str. 199.

29 Tako DIKA, M. - ČIŽMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2000., str. 170.-172. i TRIVA, S. – BELAJEC, V. – DIKA, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, 1986., str. 324.

30 Usp. TRIVA, S. – BELAJEC, V. – DIKA, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, 1986., str. 258.

31 Odluka ŽS u Rijeci, Gž- 2065/02. od 4. prosinca 2002., IO VSH, 2/02-168.

privremeni zastupnik) za jednu ili obje stranke (dakle, ne samo za tuženika) mogle nastati štetne posljedice.³² Između odsustva zakonskog zastupnika i mogućnosti nastupanja štetnih posljedica treba postojati veza uzroka i posljedice.³³ Opasnost nastupanja štetnih posljedica trebalo bi u svakom konkretnom slučaju učiniti vjerojatnom.³⁴ Dakle, sama tvrdnja stranke da bi zbog žurnog nepostavljanja privremenog zastupnika za jednu ili obje stranke mogle nastati štetne posljedice, nije sama po sebi dovoljna, nego bi opasnost nastupanja štetnih posljedica trebalo u svakom konkretnom slučaju učiniti vjerojatnom. Primjerice, ako su predmet spora alati i oprema koji su nužni za obavljanje djelatnosti kojom se bavi stranka i ostvaruje prihode za svoje uzdržavanje i uzdržavanje obitelji,³⁵ odnosno to bi bili slučajevi zakonskog uzdržavanja koji zahtijevaju hitno postupanje suda u uvjetima kad tužitelj nema sredstava za život, a na drugoj strani postoji imovina iz koje se uzdržavanje može naplatiti.³⁶ Pri tome je svejedno je li i na čiji je zahtjev prethodno pokrenut redoviti postupak postavljanja zakonskog zastupnika parnično nesposobnom tuženiku, kao i to kojoj od stranaka prijeti opasnost od štetnih posljedica ako se postupak ne bi mogao nastaviti odmah, jer još nisu ispunjene procesne pretpostavke koje se tiču zastupanja.³⁷

2.1.2. Za razliku od st. 1. koji ima karakter načelne odredbe, u st. 2. čl. 84. ZPP-a primjerice se, a ne taksativno, navode neki karakteristični slučajevi u kojima bi stranci bilo posebno nužno postaviti privremenog zastupnika, pa je postavljanje privremenog zastupnika svakako moguće i u nekim drugim opravdanim slučajevim koji nisu navedeni u st. 2. čl. 84. ZPP-a.³⁸ Primjerice, postavljanje privremenog zastupnika bilo bi moguće i kad tuženik ima zakonskog zastupnika, ali je on spriječen u obavljanju zastupanja. Sud bi također mogao tuženiku postaviti privremenog zastupnika i u svim izrijeckom navedenim slučajevima u Obiteljskom zakonu u kojima je centar za socijalnu skrb dužan imenovati posebnog skrbnika, svakako uz uvjet da se može opravdano pretpostaviti da bi redovni postupak imenovanja skrbnika dugo trajao i da bi zbog toga za jednu ili obje stranke mogle nastupiti štetne posljedice.³⁹ Nabranje slučajeva u točkama 1. do 5. ima "usmjeravajući značaj za sudsku praksu

32 Vidi DIKA, M. - ČIŽMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2000., str. 170.

33 Tako ZUGLIA, S. – TRIVA, S., *Komentar zakona o parničnom postupku*, sv. 1., Zagreb, 1957., str. 195.

34 Usp. DIKA, M., *Privremeni zastupnik pravne osobe*, Privreda i pravo, vol. 32, 1993., broj 1-2, str. 61.

35 Vidi JANKOVIĆ, M. – KARAMARKOVIĆ, H. – JANKOVIĆ, Ž. – PETROVIĆ, D., *Komentar Zakona o parničnom postupku*, treće dopunjeno izdanje, Beograd, 1990., str. 125.

36 Tako KULENOVIĆ, Z. – MIKULIĆ, S. – MILIŠIĆ VELIČKOVSKI, S. – STANIŠIĆ, J. – VUČINA, D., *Komentar Zakona o parničnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj*, drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Mostar, 2011., str. 518.

37 Usp. ZUGLIA, S. – TRIVA, S., *Komentar zakona o parničnom postupku*, sv. 1., Zagreb, 1957., str. 195.

38 Tako VUKOVIĆ, S., *Komentar Zakona o parničnom postupku sa registrom pojmova i obrascima*, Beograd, 2004., str. 44.

39 Vidi DIKA, M., *Građansko parnično pravo – Stranke, njihovi zastupnici i treći u parničnom postupku*, IV. Knjiga, Zagreb, 2008., str. 201.

i za izgradnju kriterija⁴⁴.

Kada su ispunjeni uvjeti iz st. 1. čl. 84. ZPP-a, sud će postaviti tuženiku privremenog zastupnika osobito u sljedećim slučajevima:

a) ako tuženik nije parnično sposoban, a nema zakonskog zastupnika

Taj bi se slučaj odnosio na situaciju kada je tužba podnesena protiv parnično nesposobnog tuženika bez zakonskog zastupnika, ali i na situaciju u kojoj bi tuženik tek naknadno, tijekom postupka, izgubio parničnu sposobnost, odnosno ostao bez zakonskog zastupnika.⁴¹ Kako bi u situaciju u kojoj je tuženik tek naknadno, tijekom postupka, izgubio tu sposobnost, odnosno ostao bez zakonskog zastupnika, po sili zakona došlo do prekida postupka, tužitelj bi trebao predložiti sudu imenovanje privremenog zastupnika zbog toga da on preuzme vođenje postupka za tuženika kako bi se postupak mogao nastaviti.⁴² To će, primjerice, biti u slučaju kad se kao tuženik pojavljuje maloljetno dijete, a nema roditelja, odnosno staratelja, ili ako je tuženik tijekom parnice izgubio parničnu sposobnost, a nema zakonskog zastupnika, ili kada zakonski zastupnik parnično nesposobnog tuženika umre ili mu prestane ovlaštenje za zastupanje i sl.⁴³

b) ako postoje suprotni interesi tuženika i njegova zakonskog zastupnika

Radilo bi se o slučaju u kojemu bi tuženiku trebalo postaviti, tzv. kolizijskog zastupnika u konkretnoj parnici. Primjerice, ako se pojavi spor u ostavinskom postupku u kojemu su pozvani na nasljedstvo i parnično nesposobna stranka i njezin zakonski zastupnik,⁴⁴ odnosno ako se vodi spor između maloljetne osobe i njezinih roditelja, između skrbnika i njegova skrbnika. Dovoljno je utvrditi kako postoje suprotni interesi da sud uopće ne bi trebao ulaziti u ocjenu hoće li zakonski zastupnik u konkretnom sporu postupati suprotno interesima tuženika.⁴⁵ Ako bi sud postavio privremenog zastupnika unatoč saznanju i protivljenju privremenog zastupnika zbog toga što su njegovi interesi u suprotnosti s interesima osobe kojoj se postavlja za privremenog zastupnika, počinio bi bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 1., a u svezi s čl. 84. ZPP-a.⁴⁶

c) ako obje stranke imaju istoga zakonskog zastupnika

Primjerice, ako se vodi parnica između stranki koje imaju istog staratelja, odnosno kada se spor vodi između maloljetnih osoba koje ostvaruju roditeljsku skrb ili između štitenika koji imaju istog skrbnika. U tom bi slučaju, zbog sukoba interesa u kojem se našao zakonski zastupnik, privremenog zastupnika trebalo postaviti

40 Tako JANKOVIĆ, M. – KARAMARKOVIĆ, H. – JANKOVIĆ, Ž. – PETROVIĆ, D., *Komentar Zakona o parničnom postupku*, treće dopunjeno izdanje, Beograd, 1990., str. 125.

41 Usp. DIKA, M. - ČIŽMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2000., str. 170.-172.

42 Vidi DIKA, M., *Građansko parnično pravo – Stranke, njihovi zastupnici i treći u parničnom postupku*, IV. Knjiga, Zagreb, 2008., str. 200.

43 Tako KULENOVIĆ, Z. – MIKULIĆ, S. – MILIŠIĆ VELIČKOVSKI, S. – STANIŠIĆ, J. – VUČINA, D., *Komentar Zakona o parničnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj*, drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Mostar, 2011., str. 519.

44 Usp. KAMHI, S., *Građanski sudski postupak*, Sarajevo, 1961., str. 236.

45 Vidi JANKOVIĆ, M. – KARAMARKOVIĆ, H. – JANKOVIĆ, Ž. – PETROVIĆ, D., *Komentar Zakona o parničnom postupku*, treće dopunjeno izdanje, Beograd, 1990., str. 125.

46 Odluka ŽS u Bjelovaru, Gž- 60/00. od 27. siječnja 2000., IO VSH, 1/01-172.

objema strankama. Ako bi se, pak, privremeni zastupnik postavio samo jednoj od njih, takav zakonski zastupnik bi i dalje, osim za konkretnu parnicu, zadržao svojstvo zakonskog zastupnika i stranke kojoj je postavljen privremeni zastupnik te bi i dalje bio u interesno konfliktnoj situaciji.⁴⁷ Dakle, cilj koji se želi postići bio bi da svaku od stranaka zastupa objektivni zastupnik.

d) ako je boravište tuženika nepoznato,⁴⁸ a tuženik nema punomoćnika

Smisao ove odredbe o postavljanju privremenog zastupnika jest da ta osoba, kao zastupnik osobe nepoznatog boravišta, pravilno štiti prava i interese osobe koju zastupa i da za takvo zastupanje ima mogućnosti.⁴⁹ Tužba se ne smije odbaciti zato što se nije mogla saznati tuženikova adresa.⁵⁰ Privremeni bi zastupnik mogao u ovom slučaju biti postavljen i parnično sposobnom tuženiku. *A contrario*, do primjene ove odredbe ne bi moglo doći ako tuženik ima punomoćnika (ovlaštenog za poduzimanje svih radnji u postupku). Međutim, ako tuženik čije je boravište nepoznato ima punomoćnika ovlaštenog za poduzimanje samo određenih parničnih radnji, koji nije na taj način u pravnoj mogućnosti u potpunosti, cjelovito štiti interese svog vlastodavca (tuženika nepoznatog boravišta), tada ima mjesta primjeni ove odredbe unatoč tome što tuženik ima (takvog) punomoćnika.⁵¹

e) ako se tuženik ili njegov zakonski zastupnik, koji nemaju punomoćnika u Republici Hrvatskoj, nalaze u inozemstvu, a dostava se nije mogla obaviti

Razlika između ovog slučaja i prethodnog (slučaja kad je boravište tuženika nepoznato, a tuženik nema punomoćnika) bila bi u tome što se u prethodnom ne zna gdje se tuženik nalazi, a u ovom se zna, ali se dostava nije uspjela obaviti. Privremeni zastupnik bi se u ovom slučaju mogao postaviti i parnično sposobnom tuženiku. Do primjene ove odredbe ne bi trebalo doći ako se parnično nesposobni tuženik nalazi u

47 Tako DIKA, M., *Građansko parnično pravo – Stranke, njihovi zastupnici i treći u parničnom postupku*, IV. Knjiga, Zagreb, 2008., str. 200.

48 Osobom nepoznata boravišta treba smatrati onu osobu koja se za vrijeme od najmanje tri mjeseca ne može naći u mjestu svoga prebivališta odnosno boravišta i na prijavljenoj adresi i kojoj se unatoč raspitivanju kod njezine rodbine odnosno onog kruga ljudi koji je bio u najbližem doticaju s tom osobom ili pak raspitivanja kod nadležnog tijela koje vodi evidenciju o prebivalištu, boravištu i promjeni adrese građana, ne može utvrditi boravište. Za tuženika koji je pravna osoba treba uzeti da je njegovo sjedište nepoznato ako mu se dostava ne može obaviti na adresu navedenu u tužbi odnosno na adresu sjedišta upisanog u upisnik. PRANČIĆ, V., *Privremeni zastupnik u parničnom postupku*, Hrvatska pravna revija, god. IV., 2004., broj 6, str. 98. Nepoznato boravište tuženika podrazumijeva da je njegovo boravište nepoznato i u zemlji i u inozemstvu, a da je sud do tih podataka došao detaljnom provjerom. KULENOVIĆ, Z. – MIKULIĆ, S. – MILIŠIĆ VELIČKOVSKI, S. – STANIŠIĆ, J. – VUČINA, D., *Komentar Zakona o parničnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj*, drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Mostar, 2011., str. 519.

49 Odluka Kantonalnog suda u Bihaću, broj: 001-0-Gž-06-000 od 26. 01. 2006. godine - Domaća i strana sudska praksa, broj 2006/14, str. 61. i 62.

50 Odluka VSH, Rev-658/83., NZp. 24/84-134). Usp. i TRIVA, S. – BELAJEC, V. – DIKA, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, 1986., str. 324. i DIKA, M., *Građansko parnično pravo – Stranke, njihovi zastupnici i treći u parničnom postupku*, IV. Knjiga, Zagreb, 2008., str. 201.

51 Usp. ZUGLIA, S. – TRIVA, S., *Komentar zakona o parničnom postupku*, sv. 1., Zagreb, 1957., str. 197.

inozemstvu, a njegov zakonski zastupnik u Hrvatskoj. Postoji mišljenje da se postavljanju privremenog zastupnika u ovom slučaju može pristupiti odmah, ne pokušavajući dostavu u inozemstvu, ako je očigledno da takva dostava neće uspjeti.⁵²

Uzimajući u obzir zakonske pretpostavke za postavljanje privremenog zastupnika, proizlazi da se ovaj zastupnik može postaviti i parnično sposobnoj stranci, kako bi se zaštitili njezini interesi ako nije u prilici poduzimati parnične radnje, ali i da bi se zaštitili interesi tužitelja, a osobito da bi se osiguralo okončanje postupka u razumnom roku.⁵³

3. OBAVIJEST O POSTAVLJANJU PRIVREMENOG ZASTUPNIKA

Prema odredbi st. 2. čl. 84. ZPP-a, o postavljanju privremenog zastupnika sud bi bez odgode trebao obavijestiti centar za socijalnu skrb, a i stranke kada je to moguće. Tu bi obavijest sud mogao obaviti dostavom rješenja ili dopisom u kojemu bi bili naznačeni bitni elementi toga rješenja. Iako to u odredbi čl. 84. st. 2. ZPP-a nije izrijekom navedeno, sud bi rješenje o postavljanju privremenog zastupnika svakako trebao dostaviti i privremenom zastupniku, koji bi tek od dostave rješenja bio dužan postupati u skladu sa svojom dužnošću.⁵⁴

4. POSTAVLJANJE PRIVREMENOG ZASTUPNIKA PRAVNOJ OSOBI

Problem privremenog zastupnika pravnih osoba aktualiziran je u hrvatskoj pravnoj praksi raspadom bivše Jugoslavije te bitnim otežavanjem pa i prekidom pravnog prometa između država nastalih na njezinom području, što je u prvi plan dovelo i pitanje može li se, u sporovima između pravnih osoba sa sjedištem na području različitih država, pravnim osobama čije je sjedište na područjima zahvaćenim operacijama postaviti barem staratelj za poseban slučaj (privremeni zastupnik).⁵⁵ U tom je smislu odredbama čl. 42. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku („Narodne novine“, broj 117/03) dopunjena odredba čl. 84. st. 4. ZPP-a, čime je sankcionirana praksa da se i pravnim osobama može postaviti privremeni zastupnik. Naime, iz do tada važećih zakonskih odredaba⁵⁶ nije bilo jasno može li

52 Vidi ZEČEVIĆ, E., *Komentar Zakona o parničnom postupku*, Sarajevo, 2004., str. 284.

53 Usp. POZNIĆ, B. – RAKIĆ VODINELIĆ, V., *Građansko procesno pravo*, 16. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Beograd, 2010., str. 161.

54 Tako i opširnije o tome kod DIKA, M. - ČIŽMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2000., str. 170.-172.

55 Vidi DIKA, M., *Privremeni zastupnik pravne osobe*, Privreda i pravo, vol. 32, 1993., broj 1-2, str. 56.

56 Odredbe kojima se uređivao institut privremenoga zastupnika predviđale su da se on može postaviti samo tuženiku (arg. ZPP, čl. 84. st. 1.).

se i pravnoj osobi postaviti privremeni zastupnik. Praksa⁵⁷ i teorija⁵⁸ su se pozitivno izjasnile o toj mogućnosti. Novela ZPP-a time je ispravila nedostatak do tada važećeg uređenja,⁵⁹ jer je izrijeком uređeno da se privremeni zastupnik može postaviti i pravnoj osobi pod istim uvjetima kao i fizičkim osobama. Drugim riječima, prema odredbi st. 4. čl. 84. ZPP-a, sud može privremenog zastupnika postaviti i pravnoj osobi, primjenjujući na odgovarajući način odredbe čl. 84. ZPP-a, neovisno o tome je li ona u procesnoj ulozi tužitelja ili tuženika.

Privremeni zastupnik ne postavlja se pravnoj osobi zbog toga što ona nema parničnu sposobnost (jer je pravne osobe imaju), nego zbog okolnosti koje onemogućuju aktivno sudjelovanje takvih stranaka u postupku i njihovu komunikaciju sa sudom.⁶⁰ S obzirom na to da organ skrbništva zakonskog zastupnika postavlja fizičkim osobama, postavljanje privremenog zastupnika pravnoj osobi bio bi jedini način za to da se zaštite njegova prava i interesi u sudskom postupku.⁶¹

57 Starija sudska praksa zauzimala je stajalište da se privremeni zastupnik ne može postaviti pravnoj osobi (vidi odluku Okružnog suda u Dubrovniku, Gž- 330/77 od 17. svibnja 1977., PSP- 15/238.). Međutim, u novije vrijeme, a posebno radi zaštite prava pravnih osoba koje su morale voditi sporove protiv pravnih osoba s područja drugih država pravnih sljednica bivše SFRJ, sudska praksa je zauzimala stajalište da se i pravnim osobama, pod istim uvjetima kao i fizičkim osobama, može postaviti privremeni zastupnik (vidi odluke ŽS u Zagrebu, Gž-306/97 od 24. ožujka 1998., IO VSH, 2/98-93.; VTSH, Pž- 2828/94 od 6. rujna 1994., Zbirka rješidbi hrvatskih trgovačkih sudova, 3/89.). U tom smislu su bili i zaključci sjednica odjela ili sa sastanaka sudova koji su raspravljali o tom pitanju („U slučaju različitih statusnih tužbi u sumnji da postoji sukob interesa između interesa statutarnog zastupnika i interesa društva, člana društva ili povezanog društva sud će u tom slučaju društvu ili povezanom društvu postaviti privremenog zastupnika shodno članu 79. Zakona o parničnom postupku“. *Zaključak utvrđen na sednici Odeljenja za privredne sporove Višeg trgovinskog suda Sr. od 5. i 25. oktobra i 7. i 14. novembra 2006. godine.*; „Privremeni zastupnik može se postaviti tuženiku fizičkoj, ali, budući da ZPP u tom pogledu ne postavlja nikakva ograničenja, i pravnoj osobi“. *Zaključak XIV. redovnog sastanka viših privrednih sudova u Dorjanu, 27-29. 5. 1981, usp. JANKOVIĆ, Komentar, str. 127; VTSH, Pž-2828/94. od 6. 9. 1994, ZRHTS 3/89.*). U susjednim državama, koje još uvijek nisu reformirali odredbe svojih parničnih postupnika na način da, kao Republika Hrvatska, izrijeком propišu da se privremeni zastupnik, uz ispunjenje zakonskih pretpostavki, može postaviti i pravnim osobama, sudska praksa je po tom pitanju još uvijek neujednačena (“U privrednim sporovima može se tuženoj samostalnoj radnji, kojom upravlja njen vlasnik, postaviti privremeni zastupnik”. VS FBiH, Pž-33/97. od 6. 5. 1997. godine - Bilten sudske prakse VS FBiH, broj 1997/1, odluka broj 13.; “Preduzeću, kao tuženoj stranci, ne može se postaviti privremeni zastupnik. Sud može postaviti privremenog zastupnika samo onom licu kome bi to mogao učiniti organ starateljstva”. VS FBiH, Pž-28/97. od 6. 5. 1997. godine - Bilten sudske prakse VS FBiH, broj 1997/1, odluka broj 14.).

58 Iako se teorija građanskog procesnog prava nije eksplicitno pozabavila problemom privremenog zastupnika pravnih osoba, u tekstovima koji su općenito tretirali institut privremenog zastupnika u parničnom postupku primjena tog instituta nije se ograničavala izričito ili implicitno na fizičke osobe. DIKA, M., *Privremeni zastupnik pravne osobe*, Privreda i pravo, vol. 32, 1993., broj 1-2, str. 58.

59 Vidi *Obrazloženje uz Konačni prijedlog ZIDZPP2003.*, str. 13. uz članak 42.

60 Tako KEĆA, R., *Građansko procesno pravo*, Beograd, 2010., str. 101.

61 Usp. DIKA, M. - ČIŽMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2000., str. 170.

5. POSTAVLJANJE PRIVREMENOG ZASTUPNIKA TUŽITELJU

Prije Novele ZPP-a iz 2003. sud je privremenog zastupnika mogao postaviti samo tuženiku.⁶² Takvo se rješenje objašnjavalo okolnošću da bi se tužitelj, kao aktivna stranka u parnici, mogao sam pobrinuti da mu se postavi zakonski zastupnik,⁶³ a da je tuženik pasivna stranka od koje ne treba očekivati nikakav aktivitet koji omogućuje parničenje, jer to, u krajnjoj liniji, odgovara tužitelju.⁶⁴ Moglo bi se primijetiti da to objašnjenje nije vodilo računa o tome kako nesposobni tužitelj u pravilu neće moći inicirati postupak da mu se postavi zakonski zastupnik, o tome da tek tijekom postupka može nastati i u svezi s tužiteljem razlog zbog kojega mu treba postaviti zakonskog zastupnika, primjerice zato jer tužitelj našao u situaciji da se ne može sam brinuti o svojim pravima i interesima u konkretnoj parnici (odsječenost od suda zbog rata i sl.), kao i o tome da bi i redovni postupak u kojemu bi njemu trebalo postaviti zastupnika mogao dugo trajati i da bi zbog toga za jednu ili obje stranke mogle nastati štetne posljedice.⁶⁵

Dvojbe su razriješene odredbama čl. 42. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku („Narodne novine“, broj 117/03) kojima je dopunjena odredba čl. 84. st. 5. ZPP-a, čime se je otvorila mogućnost da se privremeni zastupnik postavi i tužitelju kad se tijekom postupka za to ostvare razlozi.⁶⁶ Naime, ocijenjeno je da se nakon pokretanja postupka i tužitelj može naći u situaciji u kojoj neće biti u stanju brinuti se o svojim pravima i interesima u konkretnoj parnici, te da će ponekad postavljanje privremenog zastupnika tužitelju biti i u interesu tuženika koji bi na taj način eventualno mogao postići okončanje parnice u svoju korist.⁶⁷ Tako je odredbom st. 5. čl. 84. ZPP-a propisano da bi sud trebao postaviti privremenoga zastupnika i tužitelju ako se tijekom postupka nakon podnošenja tužbe i u odnosu na tužitelja ostvare razlozi zbog kojih je prema odredbama čl. 84. ZPP-a moguće tuženiku postaviti privremenoga zastupnika. I u ovom slučaju odluka nije prepuštena diskreciji suda, jer zakonska formulacija – „sud će“ – ukazuje na dužnost suda da po službenoj dužnosti imenuje privremenog zastupnika i tužitelju.⁶⁸ Sud ne bi mogao

62 U tom je smislu bila i sudska praksa: Prema FZPP-u privremenog zastupnika sud može postaviti samo tuženiku (VSH, Rev-1132/84. od 13. 6. 1985, PSP 28/82.). Privremeni zastupnik u parnici može se postaviti samo tuženiku, a ne i tužitelju. Odluka Okružni sud u Bjelovaru, GŽ- 637/78. od 10. svibnja 1978. i VSH, Rev- 1132/1984. od 13. srpnja 1985. podatak kod JANKOVIĆ, M. – KARAMARKOVIĆ, H. – JANKOVIĆ, Ž. – PETROVIĆ, D., *Komentar Zakona o parničnom postupku*, treće dopunjeno izdanje, Beograd, 1990., str. 126.

63 Vidi TRIVA, S. – BELAJEC, V. – DIKA, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, 1986., str. 258.

64 Tako ŠUMANOVIĆ, M., *Privremeni zastupnik*, rad objavljen u zborniku „Novote u parničnom postupku“, Organizator, Zagreb, 2003., str. 138.

65 Usp. DIKA, M. - ČIŽMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2000., str. 170.

66 Vidi *Obrazloženje* uz Konačni prijedlog ZIDZPP2003., str. 13. uz članak 42.

67 Tako TRIVA, S. – DIKA, M., *Građansko parnično procesno pravo*, sedmo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2004., str. 324.

68 Usp. ŠUMANOVIĆ, M., *Privremeni zastupnik*, rad objavljen u zborniku „Novote u parničnom postupku“, Organizator, Zagreb, 2003., str. 140.

postaviti privremenog zastupnika osobi koja tek namjerava tužiti, jer, ako je razlog za postavljanje privremenog zastupnika nastao prije podnošenja tužbe sudu, skrbnika *ad litem* mogao bi postaviti samo centar za socijalnu skrb.⁶⁹

6. PRAVA I DUŽNOSTI PRIVREMENOG ZASTUPNIKA

Prava i dužnosti privremenog zastupnika te trajanje njegove funkcije utvrđeni su odredbama čl. 85. ZPP-a, kojima je, što se tiče prava i dužnosti privremenog zastupnika, propisano da privremeni zastupnik ima u postupku za koji je postavljen sva prava i dužnosti koje ima zakonski zastupnik, pa i u pogledu ovlaštenja za poduzimanje parničnih radnji.

Zakonski zastupnik je osoba koja parnično nesposobnu stranku ili stranku koja iz drugih razloga nije u stanju brinuti se o svojim pravima i interesima u parnici zastupa neovisno o njezinoj volji, izvodeći svoje ovlaštenje za zastupanje iz zakona ili odluke nadležnoga organa. Zakonski zastupnik poduzima radnje u postupku u ime i za račun zastupane stranke. Zakonski zastupnik može biti samo fizička osoba, stranački i parnično sposobna.⁷⁰ Kao i zakonski zastupnik i privremeni je zastupnik u načelu ovlašten u ime (i za račun) stranke poduzimati sve radnje u postupku (neposredno zastupanje) (arg. ZPP, čl. 81. st. 1. u svezi s čl. 85. st. 1.). To je načelno ovlaštenje ipak ograničeno: analogno zakonskom zastupniku i privremenom je zastupniku za poduzimanje određenih radnji potrebno posebno ovlaštenje nadležnog organa ako je to propisano drugim propisom. Te su radnje naznačene na dva načina: prvo, njihovim eksplicitnim navođenjem (podnošenje i povlačenje tužbe, priznanje i odricanje od tužbenog zahtjeva, zaključenje sudske nagodbe) i, drugo, korištenjem opće upućujuće formule (i druge radnje za koje je to određeno – primjerice, odustanak ili odricanje od pravnog lijeka). Posebni propisi iz kojih se može posredno izvesti zaključak o tome da za poduzimanje određenih radnji u određenim postupcima zakonski, pa time i privremeni zastupnik treba imati posebno ovlaštenje zapravo su propisi obiteljskog prava koji utvrđuju slučajeve u kojima zakonski, pa time i privremeni zastupnik može poduzimati određene radnje u upravljanju imovinom zastupanih osoba samo uz odobrenje nadležnog organa (v. ZPP, čl. 81. st. 2.). Budući da prema navedenim odredbama obiteljskog prava zakonski, pa time i privremeni zastupnik mora imati posebno ovlaštenje samo za poduzimanje nekih radnji u vezi s upravljanjem imovinom zastupanih osoba, u nekim će mu parnicama za poduzimanje određenih radnji (podnošenje i povlačenje tužbe, disponiranje predmetom spora i dr.) biti potrebno takvo ovlaštenje (u sporovima o otuđenju i opterećenju imovine zastupanika), a u drugima ne (sporovi u vezi s redovnim poslovanjem i upravljanjem imovinom zastupanika).⁷¹

Dok (stalni) zakonski zastupnik može voditi sve parnice zastupanog, privremeni zastupnik može poduzimati parnične radnje u ime i za račun zastupanog samo u

69 Vidi DIKA, M., *Građansko parnično pravo – Stranke, njihovi zastupnici i treći u parničnom postupku*, IV. Knjiga, Zagreb, 2008., str. 202.

70 Tako DIKA, M. - ČIŽMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2000., str. 162.

71 Tako i podrobnije kod DIKA, M. - ČIŽMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2000., str. 162.-163.

jednoj parnici i to određeno vrijeme dok se stranka, odnosno njezin punomoćnik ne pojave pred sudom ili dok organ skrbi ne obavijesti sud da je postavio skrbnika. S druge strane razvidno je da privremeni zastupnik nije voljni zastupnik kao što je to punomoćnik stranke.

7. PRESTANAK PRAVA I DUŽNOSTI PRIVREMENOG ZASTUPANJA

Specifičnost statusa privremenog zastupnika jest u tome da su njegova ovlaštenja ograničena na postupak za koji je postavljen. Prava i dužnosti privremeni zastupnik vrši sve dok se stranka ili njezin punomoćnik ne pojavi pred sudom odnosno dok centar za socijalnu skrb ne obavijesti sud da je postavio skrbnika (ZPP, čl. 85. st. 2.).

Dakle, privremeni zastupnik može zastupati stranku sve dok se sama (parnično sposobna) stranka ne "pojavi" pred sudom,⁷² ili dok to ne učini njezin punomoćnik ili zakonski zastupnik kojega je tuženik imao od ranije. Time što bi se stranka, njezin punomoćnik ili zakonski zastupnik "pojavi" pred sudom, oni bi preuzeli vođenje parnice. U tim slučajevima ne bi dolazilo do prekida postupka jer bi se on preuzimanjem odmah nastavljao. Međutim, u slučaju u kojemu bi organ skrbništva „obavijestio" sud da je postavio skrbnika dolazilo bi do prekida postupka po sili zakona zato što bi dostavom te obavijesti sudu prestajalo ovlaštenje privremenog zastupnika za zastupanje. Tako prekinuti postupak nastavljao bi se tek nakon što bi skrbnik preuzeo postupak ili kad bi ga sud na prijedlog protivne stranke pozvao da to učini.⁷³

Od trenutka kad se stranka kojoj je bio postavljen privremeni zastupnik pojavi pred sudom, dostavljanje treba obaviti njoj osobno, a ne zakonskom zastupniku koji joj je bio postavljen.⁷⁴ Zbog toga rok za žalbu u takvom slučaju treba računati od dostave presude stranci, koju joj je trebalo dostaviti osobno, a ne njezinu privremenom zastupniku.⁷⁵

Kako prava i dužnosti privremenog zastupnika prestaju danom nastupanja jednog od događaja iz čl. 85. st. 2. ZPP-a (kad se stranka ili njezin punomoćnik pojavi pred sudom, odnosno kad centar za socijalnu skrb obavijesti sud da je postavio staratelja), za prestanak funkcije privremenog zastupnika nije mjerodavan trenutak kada je privremeni zastupnik saznao za navedene činjenice.⁷⁶

72 Postoji mišljenje da se kada pripremno ročište i glavna rasprava nisu zakazani, stranka ne mora osobno pojaviti pred sudom, već bi bilo dostatno da se prijavi podneskom, ali bi takvo prijavljivanje moglo imati pravni učinak samo ako bi se stranka ili njezin punomoćnik kasnije osobno pojavili pred sudom na pripremnom ročištu ili glavnoj raspravi.

73 Tako i opširnije o tome kod DIKA, M. - ČIŽMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2000., str. 172.-173.

74 Odlukla VSH, Gzz-145/02. od 20. 11. 2002., Informator, broj 5202. od 14. siječnja 2004. Tako i opširnije o tome kod DIKA, M. - ČIŽMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2000., str. 172.-173.

75 Odluka VSH, Gzz- 145/02., INF-N, 5202/04. kod DIKA, M., *Građansko parnično pravo – Stranke, njihovi zastupnici i treći u parničnom postupku*, IV. knjiga, Zagreb, 2008., str. 205.

76 Usp. POZNIĆ, B. – VRAŽALIĆ, M. – BAČIĆ, F., *Zakon o parničnom postupku*, Beograd,

Osim u slučajevima navedenim u st. 2. čl. 85. ZPP-a (kad se stranka ili njezin punomoćnik pojave pred sudom ili kad centar za socijalnu skrb obavijesti sud da je postavio skrbnika), uloga privremenog zastupnika u postupku može prestati i na drugi način, primjerice u situacijama koje dovode do prestanka razloga zbog kojih je postavljen privremeni zastupnik.⁷⁷ Kako se privremeni zastupnik postavlja stranci s obzirom na određeni postupak, njegove bi ovlasti prestajale okončanjem postupka, ako ih ne izgubi i prije toga. Nadalje, ako sud ustanovi da privremeni zastupnik ne pokazuje potrebnu pažnju u zastupanju, odnosno ako bi zbog propuštanja privremenog zastupnika mogla nastati šteta za stranku koju zastupa, sud bi trebao zastati s postupkom i predložiti da se odredi drugi privremeni zastupnik (arg. ZPP, čl. 81. st. 3.).⁷⁸ Privremeni zastupnik ne bi se, pak, mogao osloboditi dužnosti zastupanja stranke ako obavijesti sud gdje se tuženik nalazi, jer je za prestanak njegove funkcije potrebno da se stranka ili njezin punomoćnik stvarno pojave pred sudom.

8. OGLAS O POSTAVLJANJU PRIVREMENOG ZASTUPNIKA

8.1. Razlozi i način izdavanja oglasa

Odredbom čl. 86. st. 1. ZPP-a propisano je u kojim je slučajevima sud dužan objaviti oglas o postavljanju privremenog zastupnika te gdje ga mora objaviti. Što se tiče dužnosti suda za objavljivanje oglasa o postavljanju privremenog zastupnika, kada je privremeni zastupnik postavljen stranci iz razloga navedenih u čl. 84. st. 2. toč. 4. i 5. ZPP-a (ako je boravište tuženika nepoznato, a tuženik nema punomoćnika te ako se tuženik ili njegov zakonski zastupnik, koji nemaju punomoćnika u Republici Hrvatskoj, nalaze u inozemstvu, a dostava se nije mogla obaviti), sud je, sukladno odredbi čl. 86. st. 1. ZPP-a, dužan izdati oglas koji se treba objaviti u »Narodnim novinama« i na oglasnoj ploči suda, a prema potrebi i na drugi prikladan način.

Cilj je izdavanja oglasa u tome da se obavijesti stranku kako bi se osobno ili njezin punomoćnik pojavili pred sudom kod kojeg je postupak pokrenut. Objavljivanje oglasa pretpostavka je i za mogućnost raspravljanja s postavljenim privremenim zastupnikom. Okolnost da je u tom postupku isključena javnost ne bi trebala utjecati na objavljivanje oglasa o postavljanju privremenog zastupnika jer je cilj izdavanja takvog oglasa prije svega u tome da se stranka obavijesti o postavljanju privremenog zastupnika, a za nju postupak i nije tajan.⁷⁹

1957., str. 72.

77 Vidi KULENOVIĆ, Z. – MIKULIĆ, S. – MILIŠIĆ VELIČKOVSKI, S. – STANIŠIĆ, J. – VUČINA, D., *Komentar Zakona o parničnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj*, drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Mostar, 2011., str. 520.

78 S obzirom na dužnost suda da kontrolira savjesnost rada privremenog zastupnika stranke, sud bi bio ovlašten odbiti donošenje presude zbog ogluhe odnosno presude zbog izostanka i kad bi inače bilo moguće donijeti takve presude (vidi TRIVA; str. 257.), jer se propuštanje privremenog zastupnika da podnese odgovor na tužbu ili da ospori tužbeni zahtjev opravdano može tumačiti, ne kao izraz promišljene dispozicije koja odgovara interesima zastupanja, nego kao nedostatak potrebne pažnje u zastupanju. PRANČIĆ, V., *Privremeni zastupnik u parničnom postupku*, Hrvatska pravna revija, god. IV., 2004., broj 6, str. 100.

79 Tako UDE, L. – BETETTO, N. – GALIĆ, A. – RIJAVEC, V. – WEDAM LUKIĆ, D. – ZOBEC,

S obzirom na ovlasti koje ima privremeni zastupnik, odnosno da njegove parnične radnje mogu za stranku imati dalekosežne posljedice, sud se ne bi uvijek trebao zadovoljiti samo izdavanjem oglasa u „Narodnim novinama“ i na oglasnoj ploči suda, držeći kako je time ispunio svoju zakonsku dužnost, nego bi trebao pokušati obavijestiti stranku o postavljanju privremenog zastupnika i na neki „drugi prikladan način“, primjerice izdavanjem oglasa u dnevnom tisku, pribijanjem oglasa na zadnjoj poznatoj adresi stranke, uručivanjem obavijesti njezinim poznatim srodnicima i sl., a troškove koji bi time nastali bila bi dužna predujmiti suprotna stranka.⁸⁰

Zbog hitnosti oglas bi trebalo izdati istovremeno kad se donese odluka o postavljanju privremenog zastupnika. Nakon donošenja odluke o postavljanju privremenog zastupnikam i izdavanju oglasa, zastaje se s postupkom dok se oglas ne objavi.

U ZPP-u nema posebne odredbe o tome tko u ovom slučaju snosi troškove objavljivanja oglasa o postavljanju privremenog zastupnika, a skloni smo podržati stajalište da bi u tom slučaju trebalo analogno primijeniti odredbe čl. 153. st. 2. i 4. ZPP-a, odnosno da bi iznos potreban za podmirenje troškova objavljivanja oglasa trebao položiti tužitelj ako se radi o objavljivanju oglasa o postavljanju privremenog zastupnika tuženiku, a ako se radi o oglasu o postavljanju privremenog zastupnika tužitelju, to bi trebao napraviti tuženik. Samo iznimno, ako stranke ne bi položile zatraženi iznos, sud bi mogao odrediti da se trošak za objavljivanje oglasa predujmi iz sredstava suda.⁸¹

8.2. Sadržaj oglasa

Odredbom čl. 86. st. 2. ZPP-a propisan je sadržaj oglasa o postavljanju privremenog zastupnika na način da je određeno kako treba sadržavati: naznaku suda koji je postavio privremenog zastupnika, zakonsku osnovu, ime stranke kojoj se postavlja zastupnik, predmet spora, ime zastupnika i njegov osobni identifikacijski broj, prebivalište, odnosno i boravište te upozorenje da će zastupnik zastupati stranku u postupku sve dok se stranka ili njezin punomoćnik ne pojavi pred sudom odnosno dok centar za socijalnu skrb ne obavijesti sud da je postavio staratelja. Odredbom čl. 10. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2013. („Narodne novine“, broj 25/13), izmijenjen je sadržaj oglasa o postavljanju privremenog zastupnika na način da više nije potrebno navesti njegovo zanimanje,⁸² već osobni identifikacijski broj, kao stalnu i glavnu identifikacijsku oznaku osobe, te se, ovisno o tome ima li boravište ili ne, navodi prebivalište, odnosno boravište.⁸³

Izvornik oglasa trebao bi se nalaziti u omotu spisa sporne stvari, a na njemu bi

J., *Pravdni postopek – zakon s komentarjem*, 1. knjiga, Ljubljana, 2010., str. 360.

80 *Ibid.*, str. 359.

81 Usp. PRANČIĆ, V., *Privremeni zastupnik u parničnom postupku*, Hrvatska pravna revija, god. IV., 2004., broj 6, str. 96.

82 Iako zakonodavac nije izrijekom objasnio zbog čega u oglasu o postavljanju privremenog zastupnika više nije potrebno navesti njegovo zanimanje, za pretpostaviti je da je to zbog toga što se navedenom izmjenom privremeni zastupnik može uspješno individualizirati osobnim identifikacijskim brojem, kao stalnom i glavnom identifikacijskom oznakom osobe, te što se u praksi za privremenog zastupnika ionako, u pravilu, postavlja odvjetnik.

83 Vidi *Obrazloženje* uz Konačni prijedlog ZIDZPP2013., str. 24. – uz čl. 10.

se trebali zabilježiti broj „Narodnih novina“ i datum objavljivanja oglasa, kao i datum stavljanja oglasa na oglasnu ploču suda, s time da se objavljuje ovjereni prijepis izvornika oglasa.⁸⁴

Povreda odredaba o oglašavanju predstavlja bitnu povredu odredaba parničnog postupka.

9. TROŠKOVI PRIVREMENOG ZASTUPNIKA

ZPP ne propisuje izrijekom pravo, visinu i način isplate naknade za rad privremenog zastupnika, pa ni onoga postavljenog stranci u osobi odvjetnika. Stoga je donekle dvojbeno pripada li odvjetniku kao privremenom zastupniku pravo na nagradu po odvjetničkoj tarifi. Prema stajalištu sudske prakse, „odvjetniku kao privremenom zastupniku ne pripada pravo na nagradu po odvjetničkoj tarifi, već se u pogledu njegova prava na naknadu primjenjuju propisi o naknadi troškova tijela skrbništva“ u smislu odredaba Obiteljskog zakona (v. čl. 189. st. 2.), odnosno ima pravo na naknadu prema Pravilniku o visini iznosa i načinu isplate naknade za skrbnika („Narodne novine“, broj 05/14.).⁸⁵ U tom smislu naknada za obavljanje pravnih poslova privremenog zastupnika koji je odvjetnik određuje se u iznosu 50 % nagrade za rad koja bi mu pripadala sukladno Odvjetničkoj tarifi, a isplaćuje se jednokratno po obavljenom poslu (arg. Pravilnik, čl. 3.).⁸⁶ Ujedno bi mu eventualno pripadalo

84 Tako DIKA, M. - ČIŽMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2000., str. 173.

85 Odluka ŽS u Bjelovaru, Gž-1630/97. od 29. 1. 1997, ING PSP 1998-8-31. Vidi i odluku VSH, Rev- 988/98. od 22. svibnja 2001., IO VSH, 2/01-175.

86 Držimo da bi moglo biti zanimljivo pravno shvaćanje o toj problematici usvojeno na Panelu za ujednačavanje sudske prakse iz građanske oblasti na kojem su sudjelovali predstavnici Suda Bosne i Hercegovine, Vrhovnog suda Federacije BiH, Vrhovnog suda Republike Srpske i Apelacionog suda Brčko Distrikta BiH, održanom u Sarajevu 30. siječnja 2014. godine, u prostorijama Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine. Tada je **usaglašeno pravno shvaćanje prema kojemu** „privremeni zastupnik ima pravo na naknadu troškova u vezi sa zastupanjem tuženog čije je boravište nepoznato, kao i da traži da tužilac prethodno ove troškove predujmi i da mu ih naknadi. O tom zahtjevu nadležan je da odlučuje sud koji je odredio privremenog zastupnika. Ovaj izdatak tužilac može ostvariti prema tuženom kao dio svojih ukupnih parničnih troškova, srazmjerno uspjehu u sporu“. Obrazloženo je kako „institut privremenog zastupnika u parničnom postupku ima svrhu u ostvarenju načela zaštite subjektivnih prava zagarantovanih najvišim pravnim aktima. Međutim, da bi se zaštitili i interesi protivne strane (kojoj se privremeni zastupnik postavlja), a kod toga da privremeni zastupnik u principu može biti svako lice koje prema važećem procesnom zakonu u parničnom postupku može biti i punomoćnik, pitanje naknade troškova privremenog zastupnika treba riješiti shodnom primjenom odredaba Zakona o parničnom postupku koje propisuju troškove obezbjeđenja dokaza. Prema tome, troškove vezano za zastupanje tuženog po privremenom zastupniku, na prijedlog privremenog zastupnika prethodno snosi tužilac, a o zahtjevu privremenog zastupnika za naknadu troškova odlučuje sud koji ga je i postavio. Ako je privremeni zastupnik tuženom postavljen iz reda advokata, isti ima pravo na naknadu prouzrokovanih troškova na ime zastupanja tuženog prema mjerodavnoj advokatskoj tarifi i troškovi koje je tužilac prethodno snosio vezano za zastupanje tuženog po privremenom zastupniku, ulaze u ukupne parnične troškove tužioca, a o tome da li će ih u konačnom snositi tuženi, koga je zastupao privremeni zastupnik, odluku donosi sud, saglasno uspjehu stranaka u sporu“. <http://www.pravosudje.ba/>

pravo na naknadu izgubljene dobiti. S druge strane, sud može odlučiti da privremeni zastupnik stranke nadoknadi protivnoj stranci troškove koje joj je prouzročio svojom krivnjom (arg. ZPP, čl. 156. st. 2.). Pređujem za pokriće troškova postavljanja i rada privremenog zastupnika te objavljivanja oglasa o njegovu postavljanju bio bi dužan predujmiti tužitelj,⁸⁷ jer je to u njegovom interesu.

10. UMJESTO ZAKLJUČKA

Osim u odredbama ZPP-a kojima se općenito uređuje institut privremenog zastupnika (vidi ZPP, čl. 84.-86.), ovaj se institut pojavljuje i u nekim drugim odredbama ZPP-a. Drugim riječima, to se odnosi na neke posebne slučajeve privremenog zastupnika kao što su: zastupnik za primanje pismena, privremeni zastupnik nasljednicima umrle stranke u parnicama o neprenosivim pravima te privremeni zastupnik u postupku osiguranja dokaza.

10.1. Zastupnik za primanje pismena

Uvjeti i način imenovanja zastupnika stranaka (tuženika) za primanje pismena propisani su odredbama čl. 146. ZPP-a. ZPP pravi razliku između punomoćnika za primanje pismena i zastupnika za primanje pismena na način da punomoćnika za primanje pismena imenuje stranka, a zastupnika za primanje pismena postavlja sud. U praksi bi trebalo obratiti pozornost i na razliku između zastupnika za primanje pismena i privremenog zastupnika iz čl. 84. ZPP-a kojega također stranci postavlja sud. Naime, ovlaštenje zastupnika za primanje pismena odnosi se samo na primitak pismena za stranku i/ili zakonskog zastupnika i obavijest stranke o tome,⁸⁸ i po tome se on razlikuje od privremenog (zakonskog) zastupnika koji je ovlašten poduzimati i druge parnične radnje jer u postupku u kojemu je postavljen ima sva prava i dužnosti zakonskog zastupnika (arg. ZPP, čl. 85. st. 1.).⁸⁹ Sud je u parničnom postupku dužan, uz ispunjenje određenih pretpostavki, u dva slučaja postaviti zastupnika za primanje pismena (*curator ad actum*): kad se tuženik ili njegov zastupnik nalazi u inozemstvu, te u slučaju suparničarstva.⁹⁰ Tako će sud tuženika ili njegova zastupnika koji se nalaze u inozemstvu, a tuženik nema punomoćnika u Republici Hrvatskoj, već prigodom dostave prvoga pismena pozvati da u primjerenom roku postave punomoćnika za primanje pismena u Republici Hrvatskoj, uz upozorenje da će u suprotnom sud tuženiku na njegov trošak postaviti zastupnika za primanje pismena i putem toga zastupnika obavijestiti tuženika odnosno njegova zastupnika o tom postavljenju

vstv/faces/vijesti.jsp?id=51598

87 Tako DIKA, M., *Građansko parnično pravo – Stranke, njihovi zastupnici i treći u parničnom postupku*, IV. knjiga, Zagreb, 2008., str. 204.

88 Zastupnik za primanje pismena ovlašten je primiti pismena i o tome obavijestiti stranku, a nije ovlašten poduzimati parnične radnje u ime stranke, pa, primjerice, ni podnijeti žalbu protiv prvostupanjske presude (PSH, Pž- 3072/90. od 26. studenoga 1991., Praxis 1/190.).

89 Vidi ČIŽMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2009., str. 744.-745.

90 Usp. DIKA, M., *Građansko parnično pravo – Stranke, njihovi zastupnici i treći u parničnom postupku*, IV. knjiga, Zagreb, 2008., str. 202.

(ZPP, čl. 146. st. 2.). Sud zastupnika za primanje pismena postavlja iz reda odvjetnika ili javnih bilježnika, pa tako funkciju zastupnika za primanje pismena imaju treći kojima se umjesto stranke može predati pismeno.⁹¹ Takav bi zastupnik imao pravni položaj privremenog zastupnika, ali samo s ovlaštenjem da za tuženika prima pismena i s dužnošću da ih prosljeđuje. Sud može određenu osobu imenovati zastupnikom za primanje pismena samo ako je ta osoba suglasna s imenovanjem.⁹² Sredstva za pokriće troškova postavljanja i rada zastupnika tuženika za primanje pismena dužan je predujmiti tužitelj na temelju rješenja suda protiv kojega nije dopuštena posebna žalba. Ako tužitelj ne predujmi ta sredstva u roku koji je sud odredio u svom rješenju, sud bi trebao tužbu odbaciti (ZPP, čl. 146. st. 5.).

10.2. Privremeni zastupnik nasljednika umrle stranke

Postupak se obustavlja kad umre ili prestane postojati stranka u postupku o pravima koja ne prelaze na njezine nasljednike, odnosno pravne sljednike, a rješenje o obustavi postupka sud bi trebao dostaviti protivnoj stranci te nasljednicima, odnosno pravnim sljednicima stranke nakon što oni budu utvrđeni. Ako ocijeni da bi ostavinski postupak mogao duže trajati, sud bi, na prijedlog protivne stranke ili po službenoj dužnosti, trebao (u parnicama o neprenosivim pravima) nasljednicima umrle stranke postaviti privremenog zastupnika (ZPP, čl. 215b. st. 3.). S tim bi se zastupnikom postupak nastavio i njemu bi se, umjesto nasljednicima umrle stranke, trebalo dostaviti rješenje o obustavi postupka.

10.3. Privremeni zastupnik u postupku osiguranja dokaza

Privremeni zastupnik može se postaviti protivnoj stranci i u postupku osiguranja dokaza. Protivniku koji je nepoznat ili je nepoznato njegovo boravište sud može⁹³ radi sudjelovanja na ročištu za izvođenje dokaza postaviti privremenog zastupnika, a o tom postavljanju nije potrebno izdati oglas (ZPP, čl. 275. st. 4.). Načelo saslušanja stranaka tražilo bi da se protivniku privremeni zastupnik postavlja uvijek onda kad on sam ne može sudjelovati u postupku. Treba uzeti kako okolnost da se dokazi osiguravaju bez prisustva protivne stranke sama po sebi opravdavala postavljanje privremenog zastupnika, neovisno o općim pretpostavkama za postavljanje takvoga zastupnika tuženiku u parničnom postupku. Time se ublažavaju štetne posljedice prouzročene nuždom da se zanemari poštivanje načela saslušanja stranaka.⁹⁴

91 Tako TRIVA, S. - DIKA, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, 2004., str. 325.

92 Odluka VTSH, Pž-5647/04. od 22. kolovoza 2006., Informator broj 5593. od 13. listopada 2007.

93 Iako se u odredbi čl. 275. st. 4. ZPP-a navodi da sud „može“ postaviti protivnoj stranci privremenog zastupnika radi sudjelovanja na ročištu za izvođenje dokaza, treba uzeti da bi on to, radi osiguranja kontradiktornosti, bio dužan učiniti. DIKA, M., *Građansko parnično pravo – Stranke, njihovi zastupnici i treći u parničnom postupku*, IV. knjiga, Zagreb, 2008., str. 202.

94 Usp. TRIVA, S. - DIKA, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, 2004., str. 508.

Summary

CURATOR AD LITEM IN CIVIL PROCEEDINGS

The curator ad litem is the legal representative of which party to the proceedings, if they realized the legal conditions, the court shall appoint, and that party is represented in the procedure for which is set and whose powers shall cease upon completion of this procedure, or under certain conditions and before that. In this paper the author, in addition to explanations of the concept and role of the curator ad litem in civil proceedings, pointed out the prerequisites for setting up a curator ad litem, to which it can be set curator ad litem, the rights and duties of a curator ad litem and their termination of duties, the issuance of the notice set curator ad litem and the costs of curator ad litem, and in particular the new regulations that are in this institute entered novels of the Civil Procedure Act in 2003 and 2013.

Keywords: *curator ad litem, civil procedure.*

Zusammenfassung

VERFAHRENSPFLEGER IM ZIVILPROZESS

Der Verfahrenspfleger (*curator ad litem*) ist der gesetzliche Vertreter, welcher das Gericht der Verfahrenspartei, falls die Voraussetzungen dafür erfüllt sind, bestellt, und welcher die Partei nur im Verfahren, für welches er bestellt wurde, vertritt. Seine Befugnisse enden mit dem Ende dieses Verfahrens, beziehungsweise unter manchen Umständen auch früher.

Neben der Erklärung des Begriffs und der Rolle des Verfahrenspflegers im Zivilprozess weist die Arbeit auf die Voraussetzungen für die Bestellung des Verfahrenspflegers, auf die zur Bestellung des Verfahrenspflegers berechtigten Parteien, auf die Rechte und Verpflichtungen des Verfahrenspflegers und deren Aufhören, auf die Bekanntmachung der Bestellung des Verfahrenspflegers, auf die Kosten des Verfahrenspflegers, und insbesondere auf die durch die Novellen der kroatischen ZPO aus 2003 und 2013 entstandenen Änderungen hin.

Schlüsselwörter: *Verfahrenspfleger, Zivilprozess, curator ad litem, civil procedure.*

Riassunto

IL RAPPRESENTANTE PROVVISORIO NEL PROCEDIMENTO CONTENZIOSO

Il rappresentante provvisorio (*curator ad litem*) è un rappresentante legale che, ove siano soddisfatti i presupposti per ciò, il tribunale nomina per le parti nel contezioso. Costui rappresenta la parte soltanto nel procedimento per il quale viene nominato ed i suoi poteri cessano al termine di detto procedimento od, in presenza di certe circostanze, anche prima di ciò.

Nel contributo l'autore, oltre alla spiegazione della nozione e del ruolo rivestito dal rappresentante provvisorio nel procedimento contenzioso, indica anche i presupposti per la nomina del rappresentante provvisorio, quali soggetti siano rappresentati, i diritti ed i doveri del rappresentante provvisorio e la sua cessazione. Ancora, illustra le modalità di pubblicità della nomina del rappresentante provvisorio ed i costi del rappresentante provvisorio, con particolare attenzione per le novità introdotte con le novelle della legge sulla procedura civile del 2003 e 2013.

Parole chiave: *rappresentante provvisorio, procedimento contenzioso, curator ad litem, procedura civile.*

